

Van boomgaard tot voedselbos

‘NIKS IS HIER STANDDAARD, HET IS VERANDERLIJKE COMPLEXITEIT’

Op proefboerderij Droevendaal ontwikkelen (oud-)studenten een kenniscentrum voor voedselbossen.

Tekst Roelof Kleis

Als je het geluid denkbeeldig wegdraait, is het er idyllisch. Een boomgaard bij een boerderij. Appel- en perenbomen bepalen het beeld. Een enkele walnoot. Langs de Kielekampsteeg een rij hoge eiken. Een watergang, een paar poeltjes. En honderden kleine boompjes. Nieuwe aanwas van een voedselbos-in-wording. Mét geluid sta je op een terrein langs de drukke Mansholtlaan bij proef- en leerboerderij Droevendaal. Docent Kees van Veluw (Farming Systems Ecology) gebruikt de boomgaard al sinds jaar en dag als ontwerplocatie voor het mastervak Ecological Design and Permaculture. ‘Een ontwerpmethode voor landbouwsystemen, gebaseerd op natuurlijke processen’, licht hij toe. ‘Onderdeel van het college is dat studenten zelf een nieuw ontwerp maken voor die boomgaard.’ De fraaie resultaten zetten hem op het spoor er een project van te maken. ‘Een vanaf het begin door studenten geleid project. Educatie,

onderzoek en ervaring ineen.’

De eerste aanzet was drie jaar geleden. Het initiatief heeft zich in die tijd ontwikkeld tot het huidige voedselbos in wording. Drijvende krachten achter het bos zijn de voormalig studenten Louise van der Stok, Jordy van Eijk en Pablo van Neste, idealisten uit de biologische hoek. Van Neste, studieadviseur bachelor Bos- en Natuurbeheer, leidt graag rond over het precies één hectare grote terrein. ‘Het ziet er simpel uit’, zegt hij, wijzend op de watergang die is gegraven. ‘Maar het is veel meer dan een slootje graven. Wij hanteren het principe dat elk element veel verschillende functies heeft. De sloot zorgt niet alleen voor drainage, maar is ook een waterbron voor dieren en er groeien gewassen en bomen.’ ‘Het water werkt daarnaast als een spiegel’, gaat hij verder. ‘Aan de ene kant is de oever daardoor iets warmer dan aan de andere kant. Zo creëer je niches voor verschillende planten. Niks is hier standaard, het is allemaal veranderlijke complexiteit.’ Zo’n gradiënt is ook in het beplantingsplan toegepast. Van Neste:

‘Lage groenten aan de zuidkant, oplopend naar hoge bomen aan de noordkant. Zo benut je de zon maximaal.’

Fijnstof

Ook voor de wal langs de Mansholtlaan die in november vorig jaar werd aangelegd, geldt die multifunctionaliteit. ‘Door die wal hoor je het geluid al een stuk minder’, zegt Van Veluw. ‘Maar het beschermt ook tegen fijnstof en de koude noordoosten wind, waardoor de bloesem niet meer bevroest. De wal telt daarnaast meerdere plateaus die warmte opvangen voor verschillende microklimaten: vijgen en abrikozen zullen het bijvoorbeeld uitstekend gaan doen.’ Wat de soorten betreft bestaat de basis uit inheemse soorten zoals appels, peren, walnoten en hazelnoten. Maar er is ook plek voor uitheemse hoogproductieve bomen en struiken. Over een jaar of tien staan er dus ook volwassen uienbomen en szechuanpepers, exotische soorten uit China en andere delen van de wereld. ‘De blaadjes van de uiensoepboom smaken

Van links naar rechts: Louise van der Stok, Jordy van Eijk en Pablo van Neste • Foto Guy Ackermans

in de vroege lente naar Franse uiensoep. Dat heeft veel potentie. En de szechuan-peper is zeer gewild bij topchefs.’

Bij die plantenkeuze speelt commercie een belangrijke rol. ‘Het is zeker ook een commercieel experiment’, beaamt Van Neste. ‘We zijn aan het kijken hoe een voedselbos zo valt te organiseren dat het een zogeheten *community supported agriculture*-model kan worden, waarin de boer dus ondersteund wordt door een groep burgers. Met naast productie ook

‘De blaadjes van de uienboom smaken naar Franse uitensoep’

‘Het is zeker ook een commercieel experiment’

ruimte voor diensten als workshops, trainingen en plek voor inspiratie. Ik verzorg het *ecoliteracy*-programma: schoolkinderen uit Bennekom komen wekelijks naar ons terrein om les te krijgen.’

Strategie

Maar de plannen van het drietal zijn veel grootser. Voedselbos Droeendaal moet de spil worden in een soort kennisinstituut over voedselbossen. Van Neste: ‘We willen de komende drie jaar elders in Nederland een aantal pilots opzetten waarin de wetenschappelijke basis van voedselbossen wordt gelegd. In co-creatie met boeren of landeigenaren krijgen jongeren daar een kans een bedrijf op te zetten in een voedselbos. Wij willen die bossen monitoren, data verzamelen en die terugkoppelen naar WUR en andere instellingen.’ Voor de ambitieuze plannen is inmiddels de stichting Regeneratie opgericht.

Voorlopig moet het kleine spul vooral hard groeien. Wie een voedselbos wil beginnen, moet over een lange adem beschikken. ‘Verwacht niet te veel in het begin en geloof erin dat veel daarna goedkomt’, zegt Van Neste. ‘Maar er zijn ook strategieën om op korte termijn succes te hebben. Er is nu best veel ruimte tussen de jonge aanwas. Daar kun je groenten verbouwen. Dat is een strategie om het hoofd boven water te houden.’ Intussen begint het terrein voor dieren al een interessante plek te worden. ‘Onlangs hebben we hier de sleedoornpaal gesignaleerd’, zegt Van Neste. ‘Dat is een bedreigde vlindersoort van de Rode Lijst. De haas is hier ook al gezien. Een bosecosysteem trekt veel soorten aan die dit leuk vinden. Zelfs op zo’n postzegeltje als deze ene hectare.’ ■